

4.2.2010

Dnro 2280/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Minna Verronen

VIRANHALTIJAN VELVOLLISUUS NEUVOA TAI TEHDÄ PÄÄTÖS ASIAKASMAKSUSTA

1 KANTELU

Kantelija (poikansa edunvalvoja) arvosteli 4.7.2008 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä - - - kaupungin viivyttelyä tehdä päätös hänen oikaisuvaatimukseensa. Hän kertoi vaatineensa edunvalvojana jo heinäkuussa 2007 - - - kaupungilta päätöstä poikansa asuntolamaksun oikaisuun. Hänen mielestään kaupungin olisi tullut huolehtia siitä, että asuntolaa ylläpitävä - - - -säätiö ei peri liikaa maksuja. Edunvalvojan kertoman mukaan kaupunki oli ilmoittanut vuoden 2008 vaihteessa selvittävänsä vielä sitä, täytyykö kaupungin antaa asiassa päätös, mutta hän ei ollut vielä kukaan saanut kaupungilta vastausta tiedusteluunsa.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Viranhaltija myönsi edunvalvojan pojalle kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella maksusitoumuksen - - - -säätiön - - - palvelukodin palvelumaksuun 17.4.2006 alkaen. Päätöksessä todettiin, että poika vastaa vuokran maksamisesta, ateriakustannuksista ja henkilökohtaisista menoistaan.

- - - sosiaali- ja terveysvirasto on ilmoittanut edunvalvojalle vastauksena tämän kirjeeseen 16.5.2007, että kaupungin sosiaalipalvelujen näkemyksen mukaan ateria- ja vuokrataso vastaa alueen yleistä hintatasoa. A sunnosta hänellä on vuokrasopimus ja myös ateria- ym. kirjeessä esitetyt maksut määrittää - - - -säätiö suoralla sopimuksella asukkaan kanssa. Sopimuksia koskevat erimielisyydet tulee ratkaista sopijapuolten välillä, eikä kaupungin näin ollen katsottu olevan korvausvelvollinen - - - -säätiön perimistä maksuista. Vastauksen mukaan kaupungin sosiaali- ja terveystoimi pyrkii tästä riippumatta kaupungin ja - - - -säätiön välisen asumispalvelujen ostopalvelusopimuksen neuvottelun yhteydessä selvittämään tarkemmin asiakkaan maksusuutta.

Edunvalvoja on saamansa vastauksen jälkeen kirjoittanut uudelleen sosiaali- ja terveysvirastolle ja pyytänyt virastoa tutkimaan asian asiakaskohtaisena hakemusasiaina. Hän vaati kirjeessään, että - - - kaupunki korvaa - - - -säätiön ylläpitomaksuissa perimän palvelunosuuden. Hänen mukaansa kaupunki on tehnyt sopimuksen säätiön kanssa annettavasta palvelusta eikä ole huolehtinut sopimuksessa siitä, että asiakkaalta perittävät ateriamaksut ja vaatehuoltomaksut olisivat todellisten kulujen

mukaisia. Hän pyysi kirjeessään myös ohjetta, miten hän voisi asian suhteen menetellä, mikäli kaupungilla ei ole oikeutta puuttua epäoikeudenmukaiseen vuokratilojen jyvitykseen.

3.2

Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n 1 momentissa on säädetty oikeudesta saada asia käsitellyksi asianmukaisesti toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Viranomaisen on hallintolain mukaan käsiteltävä ja ratkaistava jokainen sille tehty vaatimus, joka kuuluu sen päätösvaltaan. Velvollisuus tehdä hallintopäätös on sellaisen vaatimuksen tai hakemuksen johdosta, joka koskee asianosaisen etua, oikeutta tai velvollisuutta (hallintolain 44 §). Asian käsittelemiseksi muissa tapauksissa saattaa siis riittää vastauksen antaminen viranomaisen kirjeellä. Asian vireillepanijalla ei ole oikeutta saada hallintopäätöstä pelkästään sillä perusteella, että hän itse katsoo asiansa edellyttävän sitä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 15 §:ssä säädetään muutoksenhausta asiakasmaksupäätökseen. Lain 15 §:n 1 momentin mukaan maksua koskevaan viranhaltijan päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta. Jos maksuvelvollinen on tyytymätön 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen, hänellä on lain 15 §:n 2 momentin mukaan oikeus saattaa sosiaalipalvelusta perittävää maksua koskeva päätös sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitetun toimielimen käsiteltäväksi. Lain 15 §:n 3 momentin mukaan vaatimus päätöksen oikaisemisesta on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun maksuvelvollinen on saanut päätöksestä tiedon. Päätökseen on liitettävä ohjeet sen saattamiseksi toimielimen käsiteltäväksi. Oikaisuvaatimuksen johdosta annetusta päätöksestä saa valittaa hallintovalituksin hallinto-oikeuteen, jonka päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Mikäli määräaika oikaisuvaatimuksen tekemiseen on kulunut, voi maksuvelvollinen hakea muutosta maksua koskevaan päätökseen ns. perustevalituksella, jos hän katsoo, että maksu on määrätty lakia virheellisesti soveltaen tai maksuunpantu virheellisesti. Perustevalitus osoitetaan hallinto-oikeudelle ja valitus on tehtävä viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta lukien, jona maksu on määrätty (laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta, 706/2007).

Hallintolainkäyttölain 69 §:n 1 momentin mukaan julkisoikeudellista maksuvelvollisuutta tai muuta julkisoikeudellisesta oikeussuhteesta aiheutuvaa velvollisuutta tai oikeutta koskevan riidan, johon haetaan viranomaisen ratkaisua muuten kuin muutoksenhakuteitse, (ts. hallintoriita-asiana), käsittelee hallinto-oikeus. Hallintoriita-asia pannaan vireille hallinto-oikeudelle toimitettavalla hakemuksella. Hallintoriita-asian käsittelyn edellytyksenä hallinto-oikeudessa ei ole hallintopäätöksen tekeminen viranomaisessa. Estettä hallintopäätöksen tekemiseen viranomaisessa ei kuitenkaan ole. Viranomaisen toimenpide, vaikka se onkin annettu päätöksen muodossa, merkitsee tällöin viranomaisen kannanottoa riidanalaiseen asiaan riidan toisena osapuolena.

Hallintolain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Myös sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa on säädetty neuvonnasta ja ohjauksesta. Tämän lain 5 §:n mukaan sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen.

3.3

Kannanotto

Nyt kyseessä olevassa asiassa viranhaltija oli 28.4.2006 tehnyt päätöksen maksusitoumuksesta pojalle - - -säätion - - - palvelukodin palvelumaksuun. Päätöksen mukaan asukas vastaa vuokran maksamisesta, ateriakustannuksista ja henkilökohtaisista menoistaan. Tästä päätöksestä ei ollut tehty oikaisuvaatimusta.

Edunvalvoja on 16.7.2007 kirjeessään pyytänyt ohjetta, miten asian suhteen voisi menetellä. Sosiaali- ja terveystoimen selvityksen mukaan viranhaltijat olivat keskustelleet hänen kanssaan useaan eri otteeseen heinäkuun 2007 jälkeen. Hänelle oli toistuvasti kerrottu, että asukas itse vastaa muista kuin erityishuoltona annetun asumisen palveluista. Selvityksen mukaan asiasta on viimein annettu valituskelpoinen viranhaltijapäätös 7.10.2008.

Käsitykseni mukaan edunvalvojan oikeusturva tässä asiassa olisi edellyttänyt, että hänen pyyntöjensä ja tiedustelujensa johdosta hänelle olisi annettu viranhaltijapäätös asiakasmaksuista. Estettä hallintopäätöksen tekemiseen ei käsitykseni mukaan ollut ja tässä tapauksessa viranhaltijan päätös mahdollistakin edunvalvojalle asian saattamiseen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Hallinto-oikeus myös käsiteli asian asiakasmaksua koskevana valituksena.

Toisaalta velvollisuus hallintopäätöksen tekemiseen ei ollut käsitykseni mukaan yksiselitteisen selkeä. - - - kaupungin viranhaltijan olisi kuitenkin tullut välittömästi ohjata edunvalvojaa hänen pyyntönsä johdosta siten, että hänelle olisi kerrottu mahdollisuudesta saattaa asia hallinto-oikeuden käsiteltäväksi perustevalituksena tai hallintoriita-asiana. Näin ei ole tässä tapauksessa menetelty. Sosiaaliviraston viranhaltija on tehnyt asiassa päätöksen vasta sen jälkeen kun oikeusasiamies oli pyytänyt sosiaalivirastolta selvitystä asiassa. Tapahtuneen johdosta edunvalvojan asian käsittely on viivästynyt merkittävästi.

4

TOIMENPITEET

Saatan vammaispalveluiden päällikön ja muiden asiaa käsitelleiden viranhaltijoiden tietoon edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni sosiaalipalveluiden johtajalle.